

DE LA RECONVERSIÓ INDUSTRIAL A LA TRANSICIÓ ECOLÒGICA

Pere Rusiñol

@pererusi

Soci fundador y redactor
de la revista Alternativas Económicas

Les reconversions industrials són dures i d'exemples en trobem arreu, amb la combinació letal de declivi industrial, pèrdua del teixit social, caiguda del nivell de vida de la gent i esmicolament de l'horitzó. Però a vegades, paradoxalment, són també una oportunitat per arribar abans i en millors condicions al nou món que comença a albirar-se: el triangle urbà de Wuppertal, a Renània del Nord-Westfàlia, l'Estat més occidental d'Alemanya, s'ha convertit en un autèntic *hub* d'iniciatives d'innovació mediambiental que enxarxen les Administracions, el món de l'empresa, la universitat i els ciutadans a la recerca d'un nou horitzó, aquesta vegada verd i sostenible, que permeti viure amb dignitat sense destruir el planeta.

Aquest triangle urbà al voltant de les ciutats de Wuppertal, Solingen i Remscheid, que sumen més de 600.000 habitants, reunia totes les condicions per patir un dolorós declivi, sacsejat pels efectes de la globalització i la dependència de la indústria de l'acer i derivats com els ganivets i les navalles, que en èpoques d'esplendor havia posat la zona al mapa. Ara hi torna a ser, al mapa, però associat a la innovació mediambiental. L'economia

encara es ressenteix d'un model heretat d'altres èpoques -l'atur ronda el 9%, el triple que la mitjana del país-, però la reconversió ha derivat en un autèntic allau de propostes i experiments enfocats a la transició ecològica que han convertit la zona en un dels laboratoris mundials del moment. I sense que ho dissenyés cap pla quinquenal elaborat des de dalt: han estat les mateixes entitats del territori, esperonades en bona mesura pels municipis, les que han liderat aquest procés, encara inacabat.

Representants de dues de les entitats més implicades en la transformació -l'Institut Wuppertal i Neue Effizienz- van ser a Barcelona recentment per explicar-ne les claus, durant les jornades sobre *Clima, producció i consum sostenible i economia local*, que es van realitzar en el marc del cicle *Noves visions de les economies local*, organitzat al llarg d'aquest 2019 per la Càtedra Barcelona-UPF de Política Econòmica Local en col·laboració amb la Direcció de Desenvolupament Econòmic de Proximitat de Barcelona Activa al Centre InnoBa. Van ser-hi Carolin Baedeker, vicedirectora i corresponsable de recerca de l'Institut Wuppertal de Clima Energia i Medi Ambient, i Swanhild Klink,

coordinadora de projectes al Neue Effizienz (Nova Eficiència).

Les dues entitats aporten ja per elles mateixes -a través de la seva naturalesa mestissa i les seves pràctiques de crear xarxes i aliances- algunes pistes que ajuden a entendre'n la fórmula: l'Institut Wuppertal es va fundar el 1991 ja com centre de recerca i investigació especialitzat en ecologia i sostenibilitat, amb una orientació molt enfocada a aportar aplicacions pràctiques a les necessitats expressades pel territori. Finançat amb fons públics -provinents sobretot de l'Administració regional-, compta amb més de 200 treballadors i s'ha erigit com un dels grans referents internacionals de la recerca aplicada sobre aspectes mediambientals. Però malgrat el sentit pràctic, calia encara una altre pota, de creació molt més recent: al 2012 es va fundar Neue Effizienz, també per iniciativa pública i amb participació fonamentalment pública, amb la missió bàsica d'enxarxar i interrelacionar de veritat tots els actors del territori -administracions locals i regional, universitat i centres de recerca, empreses, ciutadans...- i posar-los a remar en la mateixa direcció: cap a la transició energètica i ecològica.

D'aquestes dinàmiques de *tots a una* n'han sortit una autèntica riuada d'iniciatives, que afecten tots els actors citats i que aspiren a canviar de veritat l'economia de la zona. I amb l'objectiu d'ampliar-ne la mirada més enllà dels indicadors macroeconòmics tradicionals: fer-la de veritat sostenible i amb la pretensió final que la gent visqui millor.

L'ambició, com va subratllar Baedeker, és descomunal: aspiren a reduir un 80% els recursos totals consumits. És a dir: es tractaria de passar de 40 tones per persona i any -la mitjana d'Alemanya- a només vuit. Viure millor gastant només una cinquena

part de recursos! Aviat està dit. Això sí: òbviament, de manera progressiva, però sense pausa i sabent cap on es va, implicant moltíssims aspectes quotidians, des de la mobilitat, l'oci, l'alimentació, el consum, el teixit productiu, l'Administració...

Aquesta radicalitat d'objectius, que d'altra banda tant Baedeker com Klink van considerar en consonància amb la magnitud de l'emergència derivada del canvi climàtic, només és plantejable si tothom se suma a la *croada verda*. I només s'hi sumarà si veu que hi surt guanyant: els empresaris, si s'adonen que seran més eficients i competitius al nou món -on la variable ecològica no podrà considerar-se més una simple externalitat-; els ciutadans, si veuen que viuran millor -llocs de treball en indústries punteres i no pas en decadència, millor salut, menys maldecaps per moure's-; les universitats, ben arrelades al territori i compartint els fruits dels esforços fets, i, per suposat, també les Administracions.

Baedeker, de l'Institut Wuppertal, va esmerçar molts esforços a reiterar aquest punt, que considera clau, en un auditori format sobretot per tècnics i responsables municipals: "L'Administració ha de tenir una actitud humil; no pot començar per imposar o per parlar de sostenibilitat, sinó que primer ha de dedicar temps a parlar amb la gent i escoltar quines expectatives i necessitats tenen. Si ho fa, la resta ja vindrà després", va reblar. Klink, de Neue Effizienz, assentia: "Per lluitar contra el canvi climàtic, calen sobretot temps i diners, que són les dues coses que més escassegen a la gent. És molt important fer-la còmplice i que pugui veure que li anirà millor".

Aquests esforços de seducció no s'haurien de veure mai, van coincidir ambues, com a pèrdua de temps, sinó precisament com la

millor inversió per aconseguir l'objectiu final, que no és altre que avançar cap a models econòmics i de vida sostenibles amb el planeta. Baedeker va posar com a exemple una eina que ha desenvolupat l'Institut Wuppertal per medir l'eficiència energètica i els nivells de contaminació als edificis públics, un dels programes prioritaris que té en marxa. El disseny no és el d'un avorrit artilugi funcional, sinó que emula un simpàtic ocell. "Cal dedicar esforços a pensar com fer propostes que no espantin i que, a més, també siguin boniques!", va reblar.

Això sí, davant les mirades escèptiques de part de l'auditori, forjat en lluites desiguals contra poderosos *lobbies* econòmics, Baedeker va admetre que l'aproximació global no es pot quedar només en la seducció: "Es necessita una estratègia de sostenibilitat transversal que ho combini tot: incentius, regulació, fiscalitat, i implicació de la gent afectada".

En aquest sentit, l'institut fomenta els *Living Labs*, espais d'acceleració de la innovació cap a la sostenibilitat des de situacions i realitats pràctiques que afecten tant l'Administració com l'empresa com la vida quotidiana dels ciutadans i dels barris, i no de manera aïllada sinó amb interrelacions constants. Sempre escoltant abans les necessitats, sense apriorismes i amb ganes d'assajar coses encara que no sempre surtin bé: "Cal deixar de banda les inèrcies i rutines i estar disposats a arriscar", van remarcar Baedeker i Klink.

La mobilitat és una qüestió fonamental i l'origen de molts maldecaps en la vida moderna de les ciutats: sorolls, estrès, contaminació perillosíssimes per a la salut, emissions que acceleren el canvi climàtic, pèrdua de temps i de diners... El transport públic sol ser un dels instruments més poderosos per incidir-hi i no és gens estrany, per tant, que aquest peculiar *hub*

d'innovació també estigui assajant amb èxit un model de gran ambició, anomenat Projecte BOB, que no només renovarà la xarxa de *trolebusos* de Solingen, sinó que aspira a construir un sistema totalment neutre en emissions, amb vehicles amb bateria incorporada, capaç de recarregar-se mentre es condueix, i fins i tot generar energia en moviment, per poder així abarcar rutes sense cablejat; ara connectat al cable, ara en marxa utilitzant la bateria.

Aquest projecte és un altre bon exemple de la filosofia del *model Wuppertal*: els nodes creats per Neue Effizienz van poder mobilitzar els recursos econòmics necessaris -15 milions, aportats pel Govern central-, implicar la universitat, les administracions i agències i empreses públiques en un projecte de renovació del transport públic que no només aspira a canviar els vehicles vells per altres de nous, sinó que vol aprofitar la necessitat de renovació per implementar un model completament nou, molt més eficient, que ni contamina ni contribueix al canvi climàtic i ni tan sols faci soroll. I encara més: si es confirma que funciona com es pensa -de moment, ja operen amb èxit quatre *trolebusos* ecològics, però el nou model integral no estarà llest fins al 2022- serà també una bona oportunitat de negoci per tots els actors implicats en la mesura que altres ciutats poden interessar-se a implementar-ne l'esquema.

Si tot va bé, el sistema ja estarà quasi a punt quan Wuppertal aculli una mena d'"olimpíades per construir el futur" que ha convocat per a 2021: una competició entre 18 equips universitaris de tot el món, que presentaran propostes que ajudin a accelerar les solucions tècniques i pràctiques cap a la transició ecològica. El canvi climàtic no és un joc, però aquesta és precisament una de les lliçons del *model*

Wuppertal: la creativitat sempre s'expressa
millor si es treballa en equip i amb ganes
de passar-ho bé.